

OA Debat: de journalist en de rechtsstaat

Korte omschrijving werkvorm

Op dinsdagavond 6 juli werd een aanslag gepleegd op de bekende misdaadjournalist Peter R. de Vries. Hij overleed op 15 juli. Uit binnen- en buitenland kwamen reacties die dit een ‘aanslag op de rechtsstaat’ noemden. Waarom werd dat gezegd? Wat is de rol van een journalist in een rechtsstaat? Aan de hand van 10 stellingen wordt gekeken naar de rol van de journalist in de rechtsstaat en de strijd van Nederland tegen de drugsmaffia. Bij het behandelen van dit onderwerp kan ook verwezen worden naar de moord op advocaat Derk Wiersum. Dit lesmateriaal uit 2019 is [hier](#) en [hier](#) te vinden.

Leerdoelen

- Leerlingen kennen de bijzondere rol van journalisten en waarom ze belangrijk zijn voor een democratische rechtsstaat.
- Leerlingen zijn op de hoogte van de democratische rechtstaat in Nederland en de bedreigingen die er spelen.

Duur

35 minuten

Benodigheden

- PowerPoint
- Voor elke leerling een rode en een groene kaart

Bronnen

- NRC, 7 juli 2021: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/07/de-aanslag-op-peter-r-de-vries-raakt-rechtsstaat-en-vrijheid-a4050177>
- Trouw, 7 juli 2021: <https://www.trouw.nl/binnenland/aanslag-op-peter-r-de-vries-raakt-rechtsstaat-op-meerdere-fronten~b48277d3/?>
- Eenvandaag website: <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/schrik-zit-er-goed-in-bij-strafrechtadvocaten-en-journalisten-dit-betekent-niet-dat-we-stoppen/>
- VRT website (Vlaamse publieke omroep): <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/07/07/ned>

[erland-geschokt-door-aanslag-op-misdaadjournalist-peter-r-de/](#)

- Rijksoverheid over de persvrijheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/media-en-publieke-omroep/persvrijheid-bewaken>
- Eenvandaag web-artikel over beveiliging van bedreigde mensen: <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/beveiliging-rico-begrijpt-waarom-bedreigde-mensen-beveiliging-weigeren-de-impact-is-hoog/>
- NRC, 8 juli 2021: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/07/verlies-t-de-minister-zijn-war-on-drugs-a4050278>
- AIVD (Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst) over bijzondere rol journalisten en advocaten: <https://www.aivd.nl/onderwerpen/aivd-en-privacy/extra-bescherming-voor-advocaten-en-journalisten>
- Column Sylvain Ephimenco in Trouw over verheerlijken van geweld in series. <https://www.trouw.nl/opinie/vinden-we-mocro-maffia-ook-extra-spannend-als-er-eeen-journalist-in-wordt-vermoord~be6662b8/>

Handleiding

1. Bespreek met de leerlingen eerst het nieuws. Toelichting:
Op dinsdagavond 6 juli werd er een aanslag gepleegd op de bekende misdaadjournalist Peter R. de Vries. Hij overleed 15 juli. Het vermoeden is dat drugscriminelen hierachter zitten. Uit binnen- en buitenland kwamen reacties dat dit een ‘aanslag op de rechtsstaat’ is. Waarom wordt het zo genoemd? Wat is de rol van een journalist in een rechtsstaat? Dat gaan we vandaag behandelen.
2. Deel het informatieblad uit over de rol van journalisten in de rechtsstaat en laat het ze lezen.
3. Leg nu de stellingen voor met de PowerPoint. Laat de leerlingen telkens door middel van het opsteken van de rode of groene kaart hun mening geven over de stelling. Bespreek de vraagstukken door enkele leerlingen te vragen hun mening te beargumenteren.
4. Vraag tot slot of er iets is dat leerlingen kwijt willen en sluit daarna af.

Stellingen (met intro's)

'Het is een aanslag op de vrije journalistiek die zo wezenlijk is voor onze democratie, onze rechtsstaat en onze samenleving', zegt de Nederlandse premier Mark Rutte. Ook koning Willem-Alexander en koningin Máxima reageerden 'diep geschokt'. Rutte noemt de vrije journalistiek wezenlijk voor onze democratie.

Stelling 1: Door de aanslag op Peter R. de Vries is onze rechtsstaat in groot gevaar.

'Collega's reageren echt geschokt na de aanslag', vertelt voorzitter van de Vereniging van Strafrechtadvocaten Jeroen Soeteman. Vraag de leerlingen: Waarom zijn juist advocaten zo geschokt?

Het roept herinneringen op aan de moord op advocaat Derk Wiersum in 2019. Journalisten en advocaten hebben allebei te maken met bedreigingen.

Stelling 2: Advocaten en journalisten moeten veel beter beschermd worden.

Ook mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch hebben hun bezorgdheid geuit. 'Een aanslag op een journalist is een aanslag op de rechtsstaat', meldt Amnesty Nederland.

Stelling 3: Een aanslag op een journalist is een aanslag op de rechtsstaat.

In de grondwet staat dat iedereen mag zeggen en schrijven wat hij wil. De politie en het Openbaar Ministerie (OM) nemen aangiftes van journalisten serieus. Ook worden er hogere straffen geëist.

Stelling 4: Voor de aanslag op Peter R. de Vries moeten extra hoge straffen worden geëist.

Peter R. de Vries wilde geen zware beveiliging. Waarom zou het juist voor onderzoeksjournalisten zoals Peter R. de Vries lastig zijn om permanent beveiligd te worden? *Een deel van het werk van journalisten is vertrouwelijk. Mensen durven niet altijd met je te praten als er beveiligers naast je staan, want die kunnen dan meeluisteren.*

Stelling 5A: Als ik onderzoeksjournalist was zou ik me ook niet laten beveiligen.

of

Stelling 5B: Mensen die bedreigd worden mogen zelf beslissen of ze beveiliging nodig hebben.

Op de website van de rijksoverheid staat: 'Het aantal journalisten dat vastzit door hun beroep is de laatste jaren enorm toegenomen.' Het gaat hier over journalisten in andere landen, zoals China of Turkije.

Stelling 6: Nederland moet strenger zijn tegen landen die journalisten opsluiten, zelfs als dat ons geld kost.

Op de website van de AIVD staat dat advocaten en journalisten een bijzondere positie hebben, omdat zij een belangrijke functie hebben in onze rechtsstaat. 'Grondrechten zoals het recht op een eerlijk proces en de vrijheid van meningsuiting staan onder druk als zij hun beroep niet vrijelijk kunnen uitoefenen. (...) Journalisten moeten de identiteit van hun bronnen geheim kunnen houden. Dat is de enige manier waarop zij hun rol als publieke waakhond en controleur van de macht goed kunnen vervullen.'

Stelling 7: Het is goed dat journalisten en advocaten een speciale positie hebben.

Burgemeester Bart de Wever van de Belgische havenstad Antwerpen zegt in een reactie: 'Wanneer gaat men in dit land de strijd tegen de drugsmaffia echt serieus nemen? Wat in Nederland vandaag gebeurt, zal morgen hier gebeuren.'

Stelling 8: Nederland is de strijd tegen de drugsmaffia aan het verliezen.

NRC Handelsblad zegt dat de minister de strijd tegen de drugsmaffia aan het verliezen is. 'Sinds de moord op advocaat Derk Wiersum in 2019 heeft Justitie veel geïnvesteerd in de war on drugs – vooralsnog tevergeefs.'

Stelling 9A: Minister Grapperhaus moet nog harder optreden tegen de drugsmaffia.

of

Stelling 9B: Nederland is straks net als Mexico: een gevaarlijk land voor journalisten.

Sylvain Ephimenco is in Trouw in zijn column kritisch op series die geweld verheerlijken: "Vinden we Mocro Maffia ook extra spannend als er een journalist in wordt vermoord?"

Stelling 10: Series zoals Mocro Maffia verheerlijken drugsgeweld.

Informatieblad: journalist en de rechtsstaat

Wat is een rechtsstaat?

Een rechtsstaat is een staat waarin vrijheid, rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor de burger heel belangrijk zijn. In een rechtsstaat worden de rechten en vrijheden van de burger beschermd tegen aanvallen daarop door andere burgers én de overheid. Je kunt geen goede democratie hebben zonder een sterke rechtsstaat. Belangrijke elementen van de rechtsstaat zijn onder andere grondrechten, het legaliteitsbeginsel en democratie.

→ *Het legaliteitsbeginsel gaat over twee dingen:*

Ten eerste moet alles wat de overheid doet, gebaseerd zijn op de wet.

Ten tweede mogen (de meeste) nieuwe wetten niet met terugwerkende kracht worden toegepast.

Democratie

De pers is de ‘waakhond’ van de democratie. Het is belangrijk dat journalisten in de gaten houden of de regering uitvoert wat is beloofd aan de burgers. Journalisten hebben in een rechtsstaat de taak om het te melden als zij denken dat politici of anderen misbruik maken van hun macht. Denk aan het werk dat RTL Nieuws (samen met Tweede Kamerleden Omtzigt en Leijten) heeft gedaan om de toeslagenaffaire boven water te krijgen.

Strafproces

Daarnaast vervullen journalisten een rol in het strafproces. Iemand kan onterecht veroordeeld zijn en door het werk van een journalist vrij komen. Of de journalist helpt het Openbaar Ministerie bij het zoeken naar bewijs in een strafzaak. Peter R. de Vries heeft als journalist in verschillende strafzaken Justitie geholpen om te zorgen dat de juiste dader achter de tralies kwam en gezorgd dat een onterecht veroordeelde vrij kwam.

Persvrijheid

Journalisten moeten de vrijheid hebben om zelf te beslissen waarover ze willen schrijven. Als zij bedreigd worden, of bang zijn om in de gevangenis te belanden door wat ze schrijven, dan is er geen sprake meer van persvrijheid. Als een journalist ernstig wordt bedreigd door criminelen, dan moet deze journalist beschermd worden. In landen als China en Turkije kunnen journalisten in de cel belanden doordat de overheid ze lastig vindt. In landen zoals Mexico zie je dat er aanslagen worden gepleegd op onderzoeksjournalisten door drugsbendes.